

Kultur / **Bøger**

Judas er ikke den forræder, vi har gjort ham til

Fotograf: Jerry Bauer

ANMELDELSE / 12.01.18

Hvis Judas ikke havde troet på Jesus' guddommelighed, havde korsfæstelsen ikke fundet sted, og kristendommen havde ikke set dagens lys. Det er blandt andet tankeeksperimentet i Amos Oz' seneste roman, *Judas*.

Martin Rytter Handberg

Forræderen Judas. Hvem forstår ham? Hvem kan relatere til ham? Var der ikke også et eller andet med, at han endte med at tjene 30 sølvpenge på det? Var det udelukkende den økonomiske vinding, der drev ham?

For Amos Oz, nobelpriskandiderende israelsk forfatter, er det nærliggende at reflektere over, om Judas også i virkeligheden var så slem, som han i løbet af 2000 års historie på kryds og tværs er blevet fremstillet som. Som han i et interview med NPR Books siger: »Jeg er selv blevet kaldt en forræder et par gange i mit liv af nogle af mine landsmænd. Men det er ikke nogen undtagelse. Næsten alle dem, der træder ud af en konsensus, bliver anklaget for forræderi af de samtidige«. Det er motoren for romanen *Judas*, som har tre hovedpersoner: Shmuel Ash, Gershom Wald og Atalja.

Romanen har en nutidig ramme. Den tager sit umiddelbare udgangspunkt i »vinterdagene i slutningen af 1959 og begyndelsen af 1960« Det er her, Shmuel Ash træder frem i handlingen.

Shmuel Ash er en ung studerende, som længe og inderligt gerne har villet beskrive, hvordan Jesus bliver set med jødiske øjne. Han kommer fra en solid familie, men han må lide den tort, at hans fars firma går konkurs, og øjeblikket efter er det hans kæreste gennem flere år, der forlader ham. Hvad skal Ash stille op med det? Hvad er meningen?

En dag ser han en notits på opslagstavlen på universitet. En handicappet herre, Gershom Wald, søger en hjælper. Han har brug for en samtalepartner over en kop te om aftenen. Ash hiver stillingen hjem, og han flytter ind hos Wald. Her møder han også Atalja. Hun er mystisk, og Ash rækker i flere omgange ud efter hende, mest i tankerne, men hun distancerer sig med skarpe sætninger: »en mands moralske synspunkt, hvis det da overhovedet findes, optræder først, når han har fået tilfredsstillet sine lyster.«

Hos Gershom Wald har Ash meget tid til refleksion. Han bliver langsomt mere og mere opmærksom på sine omgivelser. Hos Wald er der fyldt med bøger om religion og historie, og der er denne mystiske skønhed, Atalja. Hun har en politisk baggrund. Hendes far var selveste Shealtiel Abravanel, en israelsk fredsforkæmper. Hun har personligt del i Walds traume. Walds søn er blevet forrådt på det grumme i den historisk store krig i Israel. Forrådt på grund af sin stærke tro – ganske som en vis anden person.

Det er hér, vi møder kernen i fortællingen: Hvad vil det sige at brænde for en sag?

Her er beskrivelsen af Judas iøjnefaldende og tankevækkende. Judas var båret af den stærkeste overbevisning om, at Jesus var Gud. Amos Oz lægger refleksionen over på den egentlige hovedperson i *Judas*, Shmuel Ash. Shmuel argumenterer for, at Judas ikke forrådte Jesus. Han elskede Jesus og udleverede ham til romerne, således at de ved selvsyn kunne erfare, at Gud ikke sådan uden videre kunne miste livet ved at blive korsfæstet. Judas troede noget så eftertrykkeligt på, at Jesus ville bevise sin guddommelighed, da han hang på korset. Eftersom han dog ikke steg ned, blev Judas ramt af sorg så stikkende og borende, at han fandt et figentræ og hang sig. I et afsluttende kapitel driver sorgen ned ad siderne, hør blot her: »For tre timer siden blev nåden og barmhjertigheden myrdet i Jerusalem, og fra nu af er verden tom. Ikke et øjeblik fortrængte denne tanke ekkoet af skrigene, som havde varet i seks timer, og som selv nu, i det tomme gæstgiveri hen mod aften, ikke var stoppet. Han hørte stadig klageråbene og stønnene fra den anden side af dalene og højderne, og han følte dem i huden, i håret, i lungerne og i indvoldene.« Øjeblikke efter finder Judas figentræet og gør en ende på sine kvaler.

Lad os vende tilbage til Ash, og det nutidige forræderi, han stifter bekendtskab med. Han har en meget let hverdag. Atalja sender undertiden en violliflig duft i retning af Ash, og han forsøger at nærme sig hende, mystisk som hun er. Gåture, biografter og hemmelige skyggeaktioner er de stier, de sammen betræder. Ash begynder her at afdække den skygge, der hænger over hende. Det har at gøre med Uafhængighedskrigen i 1948 og en tabt kærlighed, et mord på Mikha, hendes husbond og Walds søn, grusomt beskrevet: »De havde skåret halsen over på ham, taget tøjet af hans underkrop, skåret hans lem af og stukket det i munden på ham.« Mikha bliver dermed offer for den politiske spænding mellem to fraktioner, og her ses forbindelsen til Judas, Jesus og romerne. I dette spændingsfelt med fanatisme og forræderi som centralt omdrejningspunkt udforsker Amos Oz, hvad det vil sige at tro på og brænde for en sag. Amos Oz skriver sikkert om dette nøgleeksempel på forræderi, og han bruger det som afsæt til en debat om forholdet mellem jøder og palæstinensere.

Der veksles undertiden mellem den mytiske Judas og den fiktive Ash, og der er en god dynamik i de forskellige skift. Amos Oz har et godt greb om fortællingen, og det er et smart træk at lade en upåagtet og forsmået ung mand være vores guide udi historiske anliggender, der dels omhandler Judas Iskariot og dels omhandler konflikten mellem jøder og muslimer i Israel. Snart er Atalja ligeså afgørende for Ash, som Wald er for Atalja, og sammen vogter de en hemmelighed, et traume. De er forbundet på kryds og tværs. Amos Oz bevæger sig ubesværet mellem myte og fakta, mellem fiktion og historie, og det er fortællingens nerve, for i dette spændingsfelt vokser fortællingen og får *schwung*.

FAKTA

Amos Oz: *Judas*

294 sider, 299,95 kr.

Gyldendal

